

5. Paulus: Kristendommens selvstændiggørelse

Kristendommen var i sin oprindelse en indrejødisk fornyelsesbevægelse. Jesus var en from jøde, og efter alt hvad man ved, er der intet, der tyder på, at han skulle have gjort sig tanker om, at den af ham stiftede jødiske fornyelsesbevægelse skulle selvstændiggøre sig, men det gjorde den altså alligevel efter hans død.

NT skildrer i Apostlenes Gerninger og de paulinske breve, hvordan Jesusbevægelsen efter Jesu korsfæstelse udvikler sig til kristendommen. Afgørende for denne udvikling var især apostlen Paulus, der med sin hedningemission sprængte bevægelsens jødiske ramme. Det var også Paulus, der på den spæde kristendoms vegne tog konflikten med andre trossamfund og afvigelser indenfor menigheden. Paulus udformede en kristen teologi, så de kristne blev sig bevidste, hvad det var at være kristen. Paulus' betydning for kristendommen og den kristne kirke lader sig næppe overvurdere.

Paulus: Apostel for hedninger

Damaskusepisoden og apostelkaldet for hedninger

Paulus var diasporajøde fra Tarsus i Kilikien i Lilleasien. Han træder ind på scenen, da han omkring år 45 e.v.t. af Synedriet bliver sendt til Damaskus for at opspore kristne jøder og bringe dem tilbage til Jerusalem til retsforfølgelse.

Uden for Damaskus ser han imidlertid i et syn Jesus som Kristus. Jesus bebrejder ham: Saul, Saul, (Paulus' jødiske navn) hvorfor forfølger du mig? (Apostlenes Gerninger 9.4). Denne hændelse, der benævnes Damaskusepisoden, ændrer ikke alene fuldstændigt Paulus' liv, den fører også til, at den oprindeligt indrejødiske kristne fornyelsesbevægelse udvikler sig til den selvstændige verdensreligion, kristendommen.

Paulus tolker Damaskusepisoden sådan, at Kristus har udpeget ham som *apostel for hedninger*, d.v.s. han skal forkynde evangeliet for *alle*. Paulus ser sit særlige apostelkald som straf fra Gud. Fordi han har forfulgt de kristne, må

han forkynde evangeliet for hedninger, som han som tidligere ortodoks jøde anså for urene og barbariske.

Apostelmødet

Efter at have modtaget sit apostelkald henvender Paulus sig straks til den kristne modermenighed i Jerusalem og beder om et møde med Peter og Jesu broder Jakob. På dette *apostelmøde* besluttes det, at Paulus kan forkynde Guds ord for hedninger. Hermed har den oprindeligt etnocentriske Jesusbevægelse sprængt sin jødiske ramme, og det kristne budskab kan forkyndes universelt.

Mødet kendes både fra Paulus' brev til Galaterne 2.1-11 og fra Apostlenes gerninger 15.1-13. De to steder er ikke helt forenelige, men der er ingen grund til at betvivle, at Paulus har fået en slags accept fra den jersalemitiske modermenighed.

Det betød imidlertid ikke, at Paulus fik ro til sit missionsarbejde blandt hedninger. Der var i den oprindelige kristne modermenighed mange såkaldte jødekristne, der mere eller mindre åbenlyst afviste apostelmødets beslutning og modarbejdede Paulus hele hans liv. De var ledet af Jesu broder Jakob og krævede, at man nu som før skulle være jøde for at kunne optages i den kristne menighed.

Den missionerende Paulus

Paulus var som de øvrige apostle en vandreakarismatiker, der med sin forkyndelse af Jesus som Kristus skænkede hedninger mulighed for at få fællesskab med Guds ånd. Også hans forkyndelse var båret af den eskatologiske forventning om Guds riges snarlige komme. Tiden var derfor knap, for Paulus skulle forkynde ordet for så mange hedninger som muligt, så de kunne nå at omvende sig inden Guds rige og dommen var over dem. Paulus kastede sig derfor ud i en hektisk rejse- og missionsaktivitet. De paulinske breve afspejler dette. De er skrevet til de mange forskellige og fjerntliggende menigheder, som han havde grundlagt, og hvor der efter hans afrejse var opstået tvivl om, hvordan hans forkyndelse skulle forstås.

Paulus' teologi: Retfærdiggørelse af tro

Paulus afviste energisk, at syndefaldets skade ikke var større, end at den menneskelige forstand ved at anstrenge sig og med bistand fra loven kunne retfærdiggøre sig selv.

Med sin lære om *retfærdiggørelse af tro* gør Paulus på kristendommens vegne skarpt op med enhver forestil-

ulus

postle en
l sin for-
skænke-
få fælles-
nans for-
tologiske
snarlige
nap, for
t for så
t de
muds
Paulus
sk rejse-
ulinske
revet til
iggende
grund-
ejse var
forkyn-

e

aldets
men-
ge sig
e ret-

else af
mens
estil-

ling om, at der er noget guddommeligt i mennesket. Jødedommens tiltro til, at fornuften ved syndefaldets skade ikke var blevet fuldstændig korrumpet, holder efter Paulus' opfattelse ikke. Mennesket kan ikke retfærdiggøre sig selv, det kan kun retfærdiggøres af troen fra Gud, som mennesket kan blive skænket, når Guds evangelium om, at Jesus var den paradokse Kristus, forkyndes.

Lov og evangelium

Paulus' lære om retfærdiggørelse af tro fik mange kristne til at mene, at loven efter Jesus Kristus var sat ud af kraft og ophørt som en frelsesvej. For hvis man retfærdiggøres af tro, hvad skal man så egentlig bruge loven til? Så retfærdiggøres man jo i kraft af troen på evangeliet, og så modtager man troen fra Gud ufortjent, for det syndige menneske hverken kan eller vil gøre det gode, og så er loven vel egentlig et overstået stadium.

Men denne bekvemme afskrivning af loven, hvor lovens fordring tages ud af kristendommen, afviser Paulus konsekvent. Han fastholder gerningernes betydning, som det ses i Romerbrevet. "Thi alle, som synder uden lov [hedninger/forf. anm.], skal også også gå fortabt uden lov; og alle som synder under loven [jøder/forf. anm.], skal dømmes ved loven;" (Paulus' Brev til Romerne 2.11-12).

Loven er altså ikke død og loven skal holdes i den ånd, som Gud har givet den, men det kan mennesket som bekendt ikke. Det ændrer imidlertid iflg. Paulus ikke ved, at loven i kristendommen er nødvendig, for uden dens radikale etiske krav ville mennesket aldrig blive opmærksom på sin egen uformåenhed i forholdet til Gud. Loven skal være en tugtemester til Kristus, som Paulus formulerer det i Galaterbrevet: "Men førend troen kom, bevogtedes vi under loven, idet vi holdtes indesluttede, indtil den tro kom, som engang skulle åbenbares, så at loven er blevet os en tugtemester til Kristus, for at vi skulle blive retfærdiggjorte af tro." Først når mennesket har forsøgt at opfylde loven og igen er blevet desillusioneret, hvad angår egne muligheder i forhold til Gud, først da kan mennesket vende sig fra sig selv og komme under tiltale af Guds evangelium. Uden lovens radikale etiske krav ville mennesket aldrig nå til at forlade sig på Gud i stedet for sig selv. Loven er fortsat nødvendig og i kraft, og i kristendommen hedder det derfor heller ikke lov eller evangelium, men lov og evangelium. Uden lovens frustration af menneskets selvtilstrækkelighed ville det aldrig nå til Kristus.